

ԼՐԱԳԻՐ ԱԶԳԱՅԻՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՐ ԱՅԼՆ

ԲԱԺՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ամեն տեղի համար ուր այս լրագրի մուտքը արգելուած չէ, ամբողջ 15րդ շրջանի (99-րդ հոտ.—900 մայիս) բաժնորդագրին է 20 ֆր. կանխիկ...

ԺԵ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 8

1899 ՕԳՈՍՏՈՍ 26

1899 ՕԳՈՍՏՈՍ 14 (Հ. Տ.)

ՇԱՐՔ

Կը հրատարակուի Դ. և Շ. Բ. օրեր

ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ

Խմբագրութիւնը, եթէ հարկ համարի, համառօտելով և կապաւորման կը հրատարակէ իրեն զրկուած գրութիւնները: Պարտաւոր չէ վերադարձունել հրատարակուած ձեռագիրները:

ԲԱՑՈՒԱԾ Ե ԲԱԺՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

“ԱՐՄԵՆԻԱ”

ԺԵ ՇՐՋԱՆԻՆ

(1899 ՕԳՈՍՏՈՍ — 1900 ՄԱՅԻՍ)

Բաժնորդագրութեան պայմանները ներքեւ յիշուած են: Ամբողջ 15րդ շրջանի (1899 օգոստոս—1900 մայիս) բաժնորդագրին է 20 ֆրանգ:

Ամեն օր Արմենիայի ժամանակ կը գրուին, իրենց համար ստացած մէկ օրինակ Արմենիայէն զատ՝ օրի բաժնորդագրին 20 ֆր. է, քանի՜ օրի:

Ամեն ազգի ու երկրի մէջ ընդունուած սովորութիւն մ'է օր ԼՐԱԳԻՐ. ՆԵՐԻ ԲԱԺՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԵՐ ԿԱՆԻՍԵՆԻ ԿԸ ՎՃԱՐՈՒԹԻՒՆ:

ԾԱՌՈՒ ԳԻՐՔԵՐ

Արմենիայի խմբագրատան մէջ ծախու գտնուած գիրքերի մանրամասն ցուցակը հրատարակուած է Արմենիայի 14րդ շրջանի 77, 78, 79, 80 և 81 թիւերին մէջ:

Այդ թիւերէն յատկապէս աւելի տպած լինելով, պատրաստ ենք ձեր աչքս զրկել անոնց որոնք կը փափաքին մեր գրացուցակներ ունենալ:

Ամեն երկրի փոստերը, քանի՜ սանթիմի համար ալ լինի, մանրատու փոստ կուտան մեզ վճարուելու համար Մարտիկի մէջ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Խումուրիւններ արտաքին Հայաստանի. — Կիլիկիայի կարողիկոսութիւնը. — Նամակ Ամերիկայի Միացեալ Նահանգներէն (Սեյմ). — Նուիրատուութիւններ Արմենիային. — Տեղական. — Հրեայներին Պաղեստինէն Կիպրոս գաղթումը. — Կրետէ. — Թիւրքիաէն լուրեր. — Տրիֆիլիսական խնդրին առարով. — Օտար մամուլի կացութիւնը. — Արտասահմանի լուրեր. — Մանուկներ:

ԽՈՒՈՎՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱՐՏԱՔՈՅ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ

Ատրպատականի Հաֆթուան գիւղի կրօնափոխութեան դիմումէն ի վեր, ուր երեք հարիւր հայ ընտանիքներ միահամուռ ուստադաւանութեան յաւելու ելան ազատուելու համար Բիւրտերու և դրօշակներու կեղծքով:

Բայց վառնաի ցուցարարներ կարծես կամովին կը մոռնան թէ Օրմանեան իր պաշտօնի գլուխն անցաւ ամենէն ծանր և ամենէն աններող ժամանակի մը մէջ, երբ Թուրքիա Եւրոպայի վերջնական կամքին վրայ վրձնուելով, զինք արտօնեալ կը համարէր վերականգնել իր կոտորածներ:

Եթէ վառնաի ցուցարարներ կը կարծեն որ Լահէի համաժողովին անձանթ էր այս կացութիւն և թէ Օրմանեանի հեռագրին վրայ յիշուող նախահետևանք թողուց հայ պատուիրակի խնդիրքը, պէտք է յիշեցնել ուրիշ այդ ցուցարարներուն Ներսէս պատրիարքի ջանքերը և 61րդ յօդուածի գոյութիւնը, ինչ որ մի չափ շնորհ էր իրենց դատարկ երևակալութեան:

Եկցուցէ՛ք հարիւր հազարաւոր Հայերու արիւնը որ երբէք բաւական պիտի չհամարուի հայկական դատին մի նպաստաւոր լուծում տալու: Գիտէ՛ք ինչու համար. — որովհետեւ այս կամ այն կուսակցութիւն երբեմնակի պէտք ունի այդ արեան, որ դա լինի մի տեսակ ուղղամ իր ամօթալի գոյութեան: Ասել կուգեմ թէ ազգային դատելանելի կուսակցութեան շահէր որ ինկատի առնուեցաւ և աւելի որոշ ասած՝ առաջինը խեղդամահ անհետացաւ երկրորդով:

Նկատեցէ՛ք թէ միևնոյն սխառնով է որ գործել կուզուի այսուհետև. բայց մի ճշմարտութիւն կայ որ անտես չառնուի որովհետեւ դա արեան գնով է հաստատուած: Ասել կուգեմ հայ ժողովուրդի անվտանգութիւնը դէպի իր այդ գործիչներ:

Ահա ինչ որ պիտի հասկնանք մի օր վառնաի «հայօրի» մականունանեալ թերթի խմբագիրներուն թէ իրենք խաբուած են արտաքին Հայաստանի շահախնդրութեան նոր ասպարէզ գտնելու երազափորձութեան մէջ:

20 օգոստ. 99

ՎԱՐԱՋ

ԿԻՒԼԻԿԱՆ ԿԱԹՈՂԻԿՈՒԹԻՒՆԸ

Նախապէս տրուած որոշման համեմատ, Կիլիկիոյ կաթողիկոսութեան ենթակայ բոլոր եպիսկոպոսներն և վարդապետները պիտի մասնակցեն նոր կաթողիկոսին ընտրութեան հետևապէս, այս ընտրութեան առթիւ, Կպօսէ Ատանա պիտի կրնան երթալ պաշտօնով կամ անպաշտօն առժամապէս այստեղ գտնուող Կիլիկիան եկեղեցականք, որք են՝ Աբրահամ եպիսկոպոս, Մկրտիչ եպիսկոպոս Վահագնեան, Ս. Պատրիարքին անձնական քարտուղար Ներսէս վրդ. Դանիէլեան, նաև Գրիգոր վ. Աբարդեան և Եղիշէ վ. Գալփեան: Այսինքն՝ իբրեւ ընտրող՝ թողաւութիւն պիտի ունենան երթալու և մասնակցելու, ինչպէս նաև խորը ընտրութեան առթիւ պահանջած էին՝ իբրեւ իրենց կանոնական իրաւունքը: Բայց եթէ իրենց մէջէն երթալ չուզող ըլլայ, լոկ կարծիք մը կրնայ յայտնել ընտրելիներու արժանիքին վրայ՝ նամակ գրելով Ընտրողական ժողովին:

— Տ. Սահակ Եպ. Խապալան ընդունած է իրեն տրուած Պատուիրաւ:

կուծեան պաշտօնը: Երեկուցն է վերայս մասին տարակուսողներ կան: Ս. Պատրիարքն իր հեռագրին անցեալ հինգշաբթի ուղղեց առ Ս. Պատրիարքն Երուսաղէմի, և մինչև երէկ իրիկուն հեռագիր եկած չէր Երուսաղէմէ կը լսենք թէ Ս. Պատրիարքին հեռագիրն այնպէս էր ու անպատճառ պատասխան չէր սպասուէր: Գի. Տ. Յարութիւն Ս. Պատրիարքն անցեալ տարի հաւանած էր Տ. Սահակ Սրբազանին պաշտօնին, պայմանաւ որ արգելք չըլլայ իր Լուսարարապետութեան պաշտօնին: Միևնոյն կողմէ, Գիտել կը տրուի որ մինչև իսկ տարի մը առաջ հաւանութիւն յայտնուելով հանդերձ, այս անգամ՝ Սահակ Եպ. ութ օրուան մէջ իմացնելու չէր իր ճամբայ ելնելու պատրաստակամութիւնը: Կը կարծուի թէ Երուսաղէմի վանքին Տնօրէն Խորհուրդը գումարել պէտք եղած ըլլայ, Լուսարարապետի պաշտօնին նկատմամբ կարգադրութիւն մ'ընելու համար: Գի. Լուսարարապետի պաշտօնը նոյն իսկ օրուան Ս. Պատրիարքին չի կրնար յանձնուիլ, քանի որ վանքին Գանձապետը մասնաւոր իրաւունքը Լուսարարապետը միայն կրնայ ունենալ, և մէկու մը չի կրնար փոխանորդաբար յանձնել այս պաշտօնը, զոր ինք յատուկ արարողութեամբ և երդմամբ կը ստանանէ: Արդ, Ատանայի գործը մէկ երկու ամսուան մէջ լմնալու երևոյթը չունի, և Ս. Խաչի տօնը մտաւում է, երբ Լուսարարապետն անշուշտ իր պաշտօնին գլուխը գտնուելու է: Ի՞նչպէս ուրեմն ճամբայ պիտի ելնէ, և ո՞րչափ ատեն ունի համար: Ասոնք խնդիր են, կըսուի, և ութ օրէ ի վեր հեռագիր չը գալն ա՛լ աւելի կը շնչոտ եղեր խնդրոյն նշանակութիւնը:

— Կանխահառ Պատրիարքական անձնական քարտուղար Տ. Ներսէս վ. Դանիէլեանին Տ. Սահակ Սրբազանի քարտուղար կարգուելուն զրոյցը: Առաջ կը խորհուրէր որ Սրբազան պատուիրակը Կպօսի գալը, ուղղակի հրահանգ առնելու և խնդրոյն անցնելուն վերաբերող ամեն պաշտօնագրերն աչքէ անցունելու համար: Այն ատեն կարելի էր որ այս տեղէն մէկը գրուէր իրեն հետ: Բայց քանի որ գործողութիւնները փութացնելու համար յարմար կը դատուի որ Ն. Գեորգիապետուութիւն ուղղակի Ատանա երթալ, իրեն

քովը մէկը տալու համար ո'նէ որոշում չկայ դեռ, իսկ Տ. Ներսէս վրդ.՝ իբրեւ հիմնական հեղինակ՝ կը լսենք թէ կը փափաքի անձամբ երթալ մասնակցիլ ընտրութեան Ատանայի մէջ:

— Տանն կիլիկիոյ կաթողիկոսի ընտրութեան եղանակին նկատմամբ Ազգ. Պատրիարքարանի Դիւանատունէն քանի մը ծանօթութիւններ կը հաղորդուին մեզ, որք կը լուսաբանեն մասնակցողաց սա կէտը թէ կեդրոնական վարչութիւնը, ըստ ընտրական հրահանգի, որ գործադրուած է 1871 և 95 թուականներու ընտրութեանց ատեն, ո'չ ուղղակի որևէ մասնակցորդ ընտրելի մատնանի կընէ, և ո'չ ալ անուղղակի կը յանձնարարէ զոք ընտրողական ժողովին:

Հաստատեալ Հրահանգն անվթար պահելով հանգերձ այս ընտրական գործին մէջ կեդր. վարչութեան վերին հսկողութեան և յարաբերական իրաւունքը, բացարձակապէս կը վերապահէ ընտրողական ժողովին՝ զերծ որևէ ազդեցութենէ՝ իր ներքին համոզման համաձայն ու ազատ կամաց արտայայտութեամբն ընտրել Տանն կիլիկիոյ Աթոռին արժանաւոր կաթողիկոսը, ա'ն ընդհանուր ցանկին վերայ զոր նոյն իսկ ինք կը կազմէ գաղտնի քուէարկութեամբ, և կեդր. վարչութիւնն՝ իր Գեր. Պատուիրակին միջոցաւ ստանալով զայն, կը հաստատէ՝ ի հարկին կարևոր սրբազրութեամբ: Ընտրողական ժողովը կը բաղկանայ կիլիկիոյ վիճակներէն ընտրեալ աշխարհական պատգամաւորներէ, թե մական Առաջնորդներէ, Աւագ Քահա. նաներէ և Սոյ վանուց միաբաններէ: Իսկ կաթողիկոսական ընտրելի են անխափր ո'չ միայն Սոյ վանուց Միաբանք, այլ Հայ. Եկեղեցւոյ համայն եպիսկոպոսութիւնը և վարդապետք որ ի Թուրքիա. կը բաւէ որ ունենան այն հանգամանքը զոր Հրահանգը կը տրամադրէ, և անցած ըլլայ իրենց անունը ցանկին մէջ:

Ընտրողական այս պայմաններու առջև կ'երբ. վարչութիւնն ո'չ սովոր է ո'չ ալ տրամադրել յատուկ ընտրելի ցոյց տալու, և հետեւաբար, չի կրնար երբեք պաշտօնական մասնակցող հանգամանք մը վերագրուիլ այն զանազան ընտրելիներու որք կը յիշուին բերնէ բերան, և լրագրական հրատարակութեանց մէջ:

(Բիւզանդիոն)

Ն Ա Մ Ա Կ

ԱՄԵՐԻԿԱԻ ՄԻԱՅՆԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԷՆ

Սէլիմ, 12 օգոստ. 99

Սէլիմ քաղաքն ունի 34,000 բնակիչ և շատ հին քաղաք է: Օգը շատ լաւ է: Տեղա կան շատ մը գործարաններ ուր կաշիատին բաւական թուով օտարազգի պանդուխտներ:

Հայերը 55 հոգի են այստեղ. 2 հայ ընտանիք ալ կը գտնուին որոնց աւուսները Հայ, իսկ կիները Ամերիկացի են և ատոնք շատ սիրով կապրին իրար հետ:

Սէլիմի հայ գաղութն ունի պատուական գրադարան մը 130 հատ

գիրքերով: 20 բաժնորդ ունի գրադարանը որ առաւօտեան ժամը 11էն մինչև ժամը 1 բաց է ընթերցանութեան համար: Ժողովարանը վարձուած է տարեկանով և գրադարանի Միութեան տրամադրութեան տակ կը գտնուի: Երեք կամ չորս շաբաթն անգամ մը հրապարակաբանութիւն կը լինի որուն համար լաւ ատենախօսներ կը հրաւիրուին մօտակայ քաղաքներէ: Որբախնամ ընկերութիւն մ'ալ հաստատուած է որ ունի 36 անդամ: Չորս շաբաթն անգամ մը կրօնական արարողութիւն կը կատարուի և պատարագ կը մատուցուի որուն համար հոս կայցելէ Արժ. Մաշտոց վարդապետ, Պոսթոնի և շրջակայից հոգևոր հովիւր:

Այստեղի Հայերէն 20 հոգի կաշխատին կօշիկի գործարանի մը մէջ: մնացեալներն ալ կաշխատին կաշիի գործարանները: Այս վերջիններ կը ստանան շաբաթական 8 տոլար: Քիչ մասը կը ստանայ 7 տոլար: Կօշիկի գործարանն աշխատողները գործ գլուխ կը ստանան իրենց վարձք. իրենց աշխատանք որչափ որ եղած է, անոր համեմատ կը վճարուի իրենց: Բաւական գոհացուցիչ է իրենց ստացած շաբաթականը:

Տեղիս Հայոց բարոյական վիճակի մասին սաչափ ըսեմ՝ որ իրար դէմ դատեր ունեցած չեն տեղական դատարաններուն առջև ինչպէս այդ պատահած է ուրիշ տեղեր: ամենքն ալ սիրով և համերաշխութեամբ կը վարուին իրար հետ: Անտարբեր չեն ազգային բարեգործական ձեռնարկներուն և եռանդով մասնակցած են այդ նպատակով եղած հանգանակութիւններուն:

ԱՄ. ԱՆՔ

1895 Նոյ. ամսին մէջ՝ Չէյթի թուրքահայերուն օգնութիւն հաս. ցունելու համար հանգանակուեցաւ այստեղի Հայերէն	300,
1896 մարտին, Սասունի սով. եայններուն համար	290,
1898ին Չէյթի թուրք սով. եայններուն համար	80,25
1897 Նոյ. 1ին գրադարանի հաստատութեան համար	60,
վերջին անգամ բերուած գիրքերուն համար	48,
Ուսման եկեղեցիին պարտուց համար	40,
Էւ վերջերս ալ վանի սով. եայններուն համար	30,
Գումար	Է48,25
ԱՐՏԱՇԷՍ	

ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆՆԵՐ «ԱՐՄԷՆԻԱ»ԻՆ

Շնորհակալութեամբ կը յայտարարենք Արմենիայի հրատարակմանը նպաստելու համար մեզ հասած հետեւեալ նուիրատուութիւնները.

Արտատնական 2 Հայերէ 358 Ֆրանգ: Հայաստանցիք մը 100 Ֆր.: Մ. քաղաքէն Մի լուսկեաց Հայք 80 Ֆր.: Ա. քաղաքէն Մի հայրենասէր Հայք 48 Ֆր. և 75 անթմ.: Նիշեդքէն Օրիորդ Նազու 40 Ֆր. և Թ. Ա. 5 Ֆր.: Փարիզէն Հայուհի մը 10 Ֆր.: Ռանգունէն Բաղատար և որդի 10 Ֆր.:

Սան Բաւոյէն Մի հայրենակից 10 Ֆր. և Մի Հայ 4 Ֆր. և 35 անթմ.: Պրայ. քունէն (Անգլիա) Կ. Բ. 5 Ֆր.: Այրեւ. ցաճ գօտիէն սպասող մը 5 Ֆր.: Քեմ. պրիճորքէն Մ. Գ. 5 Ֆր. և Բոշյորէն ոմն 3 Ֆր. և 50 անթմ.:

ՏԵՂԱԿԱՆ

Ասկէ առաջ հրատարակած էինք որ Ամերիկայէն իրենց հայրենիք վերադառնալու համար Մարտիլ եկած Հայերը չուարած մնացած են հոս որովհետեւ Սամսոնէն լուր եկաւ յանկարծ թէ Ամերիկայէն վերադարձող Հայերին թոյլ չտրուիր Սամսոն ելնելու:

Այդ ճանբորդներ իրենց կացութիւն յայանելով ասկէ խնդրագիր մը ղրկած էին Ամեն. Օրմանեան պատրիարքին և իր պաշտպանութիւն խընդրած: Պատասխան եկաւ պատրիարքէն թէ իրենց նամակ ստացուած է. բայց հետեւեալ մասին ոչինչ չէր գրուած: Սամսոնի առաջնորդին ալ գիտեմք եղած էր որմէ հեռագրով պատասխան եկաւ հինգշաբթի (օգոստ. 24) երեկոյին թէ թիւրքահայապատակ մնացած Հայերին պիտի թոյլատրուի Սամսոն ելնել իրենց հայրենիք վերադառնալու համար, բայց ամերիկեան երկրացի դարձած Հայերին՝ ո'չ:

— Մարտիլի հիմնարկութեան 25րդ հարիւրամեակի հանգէսները՝ որոնց համար մեծ պատրաստութիւններ կը տեսնէ քաղաքը, պիտի սկսին առաջիկայ հոկտ. 14ին և պիտի տեսնին մինչև հոկտ. 22:

ՀՐԵԱՅՆԵՐԻՆ ՊԱՆԵՍԻՆ ԵՒ ԿԻՊՐՈՍ ԳԱՂԹՈՒՄԸ

Մեր վերջին թիւը թուի մէջ հրատարակած էինք թէ Սիոնականների երրորդ համաժողովի նիստերը բացուած են Սիւրիի Պալ քաղաքին մէջ: Այդ համաժողովի մէջ երկու առաջարկ ուղարկութեան առնուած է. առաջինն է օսմանեան կայսրութեան մէջ հրէական ընդարձակ գաղթականութիւններ հաստատել և երկրորդն է Սիոնականների կիպրոս կղզին գաղթելը:

Կ.պօսէն առնուած լուրերին նայելով, հրէական գաղթականութիւններ հաստատելու համար Պաղեստինի և Սիւրիայի մէջ հոգեր ստանալու մասին սուլթանին եղած դիմումները դեռ վերջնական յաջողութիւն մ'ունեցած չեն: Մի քանի բարձրաստիճան պալատականներ սիոնականների ծրագրին շատ նպաստաւոր կերեւին և սուլթանին բացատրել են թէ օսմանեան կայսրութեան մէջ հրէական գաղթութիւն հաստատուելէն տնտեսական ինչ մեծ շահեր կունենայ տէրութիւնը: Սիոնականներն իրենց այդ ծրագրի իրականացումը դիւրացունելու համար, յետ կեցած են Երուսաղէմ քաղաքն ու անոր շրջակայներն ուղղել որոնք քրիստոնեայններին համար շատ նուիրական եղած են և այդ հանգամանք կրնայ շատ դժկամակութիւններ պատճառել սուլթանին որ չուզեր դժգոհացունել իր քրիստոնեայ հպատակներ կամ

քրիստոնեայ տէրութիւններն որոնք Երուսաղէմի քրիստոնեական նկարագիրը պահպանելու կուզեն: Բայց կեանքի թէ սուլթանի խորհրդականներէն ոմանք ալ իրեն բացատրել են թէ Հրեայներին այդպէս մեծ բազմութեամբ Պաղեստինի մէջ ժողովուրդ կրնայ վտանգ մը դառնալ օսմանեան կայսրութեան համար որովհետեւ այդ Հրեայներ կրճան մի օր ելնել իրենց հրէական հին թագաւորութիւնը վերականգնելու աշխատիլ: Կերեւի թէ այս վերջինների տուած խորհուրդն առայժմ աւելի յաղթանակած է Երուսղի պալատին մէջ:

Գալով կիպրոսի մէջ հրէական գաղթականութիւն մը հաստատուելու, այդ խնդիր արդէն բաւական ժամանակ կայ որ առաջարկուած է և անոր կարելիութիւնները քննուած ու կշռուած են: Առնուած տեղեկութիւններին համեմատ, անգլիական կառավարութիւնն ոչ մի ընդգիծութիւն չընեն Հրեայներին կիպրոսի մէջ հաստատուելուն, բայց այն պայմանով որ կիպրացիները բարեհաճին զանոնք ընդունելու, այսինքն այդ օտարականների գաղութն չհակառակին, ապա թէ ոչ խուսովութիւններ կրնան ծագել որոնցմէ ամեն կերպով կը զգուշանայ Լոնտոնի կառավարութիւնը: Եթէ ճիշդ են կիպրոսէն եւրոպական լրագիրներին հաղորդուած տեղեկութիւնները, այն տեղ մուտք գտած չէ հակասեմական շարժումը որ Եւրոպայի մէջ մի քանի տեղեր այնչափ յուզումների առիթ եղած է. հոն Յունաստանի պէս է ուր Հրեայներն ալ կատարեալ ազատութիւն և հաւասարութիւն վայելելով, իրենց քրիստոնեայ հայրենակիցներին հետ մէկտեղ խաղաղութեամբ կապրին: Կիպրացիներն ուրեմն կը թոյլատրեն հաւանորէն որ մի քանի հազար Հրեայ գայ բնակի իրենց կղզին մէջ. բայց այսու ամենայնիւ չկարծուիր թէ թողուն որ մեծ բազմութեամբ, օրինակի համար տամաւոր հազար, Հրեայ գաղթականներ տեղաւորուին հոն, որովհետեւ ժամանակ մը յետոյ, այդ Հրեայ գաղթականներն ալ աւելնալով կղզին մահմետական բնակչութեան վրայ, կրնան փոխել կիպրոսի այժմեան յատկութիւնը որ բոլորովին յունական է:

Կ Ի Է Տ Է

Թիւրքիայի մէջ ճանբորդող կամ Թիւրքիա բնակող կրէտացիների պաշտպանութեան խնդրին նկատմամբ բանակցութիւններ սկսած են կրէտէի Երկիրոս իշխանին և կրէտէի պաշտպան չորս տէրութիւններին միջև: Կը խորհուր որ ատոնց պաշտպանութիւնը յանձնուի չորս տէրութիւններէ մէկի հիւպատոսներին:

Թիւրքիայի զատ օտար երկիրներ ճանբորդող կամ բնակող կրէտացիների աղագնութեան խնդրին ալ Երկիրոս իշխանին և չորս տէրութիւններին միջև բանակցութիւնների նիւթ եղած է:

Օրինաւորապէս և պարզ դատողութեամբ մ'ալ կրէտացիները պէտք

որոնք
նկարա-
Բայց կե-
աններէն
ն են թէ
բազմու-
ողվուելը
սմանեան
ետե ալդ-
Լ իրենց
ինը վե-
երեր թէ
հարուդն
ծ է եւը-
ան գաղ-
ուն, այդ
ամանակ
նոր կա-
կշուած
ններին
ավարու-
ն չընե-
սատա-
որ կիպ-
ը ընդու-
կաններ
է ոչ խը-
որոնցմէ
Լոնտոնի
ծիշդ են
իրենց
ըլ, այն-
անմական
մի քանի
առիթ ե-
ս է ուր
սպառու-
այելելով,
կիցներ
ը կապ-
ը թոյ-
նի հա-
նց կղզի
ը չկար-
ծ բաղ-
տանա-
սկաններ
ը ժամա-
գաղթա-
ն մահ-
ն, կրնան
յաւակու-
ան է :

է կախում ունենան արտասահմանի
մէջ թիւրքերի ունեցած ներկայա-
ցուցիչներէն քանի որ կրէտէ սուլ-
թանին հարկատու երկիր մ'է . բայց
որովհետեւ սուլթանը չուզեր ճանչի-
կրէտէի մէջ հաստատուած նոր դրու-
թիւնը և չուզեր նոյն իսկ Եւրոպիոս
իշխանին չորս տէրութիւններ կողմէն
բարձր պատուիրակ նշանակուած լի-
նելու մասին խօսուիլն անգամ լսել ,
իշխանն ալ կուզէ որ տէրութիւնները
նորին Արքայական Բարձրութեան
իրէն հպատակ ճանչնն կրէտացիները
եթէ իր այդ առաջարկ ընդունուի ,
արտասահման բնակող կրէտացիները
պիտի կրնան յանձնարարուիլ Յու-
նաստանի հիւպատոսներին և դեսպան
ներին :

ԹԻԻՐԲԻԱՆԸ ԼՈՒՐԵՐ

Կ. պօլսէն կը հաղորդեն եւրոպական
լրագրիչներին թէ Ալմէտ ձէլալետտին
փաշան որ յատուկ պաշտօնով Փարիզ
ղկուած էր երկուստարթ թիւրքերի կու-
սակցութեան քով և 30,000 ոսկի տա-
րած էր իրեն հետ , յաջորդէ է վեց երի-
տասարդ թիւրքեր Կ. պօլսի վերադար-
ձուելու :

— Լոնտոնի օսմանեան դեսպան Ան-
թօփուլօ փաշային յանձնարարուած է Բ.
Դուռէն որ անգլիական կառավարութեան
հետ բանակցութեան մտնէ Ափրիկէի
Չաա լիճի երկիրներ մասին կնքուած
անգլիաֆրանսական պայմանագրին նկատ-
մամբ :

— Սուլթանը Եւրոպա քէօզի մօտերը
նոր առնուած հողերին վրայ մի մեծ պա-
լատ շինել տալու մտադիր է : Այդ պա-
լատի շինութեան երկու միլիոն ֆրանք
ծախք կերթայ :

— Յուլիս ամսի վերջեր Եւրոպիայի մէջ
պատահած հրդեհին , բացի իսլամական
տուներէ և խանութներէ , Հայերին պատ-
կանող 12 տուն և 10 խանութ ալ զոհ
եղած են : Անկէ ամսի մը չափ առաջ ալ
ուրիշ հրդեհ մը պատահած լինելով , Եւ-
րոպիայի Հայերին մէջ մասը այդ երկու
հրդեհներին երեսէն սաստիկ թշուառու-
թեան մատնուելու են :

ՏՐԷՅՖԻԼՍԵԱՆ ԽՆԴՐԻՆ ԱՌԹՈՎ

«Մէտափէ տը Պրիւսէն» լրագիրը յաղիչ
յօդուած մը հրատարակած է , «Ռուս
բիւանագէտի մը ձեռքով ճշմարտութեան
գողը վերցուած» վերնագրին տակ : Ահա
այդ խիստ հետաքրքրաշարժ գրութեան
գլխաւոր մասերը .

Թէև Տրէյֆիլսի դատավարութեան
վիճաբանութիւնները հրապարակաւ
կը կատարուին և ամբողջ աշխարհի
լրագիրներն ատոնց մանրամաս ատե-
նագրութիւնները կը հրատարակեն ,
բայց այդ յուզիչ գործի մէջ այնպիսի
կէտեր կան որոնք մութը կը մնան և
այնպիսի հակասութիւններ կան ո-
րոնք չեն կրնար բացատրուիլ :

Տրէյֆիլս ինք գրած չէ այն ցուցակ
(bordereau) որի համար կամբաստան-
ուի թէ գրած է . բայց այդ ըսել չէ
թէ այդ ցուցակի մէջ յիշուած թուղ-
թերն օտարի յանձնած չէ : Ահա թէ
ի՞նչպէս կը բացատրուի այդ անկանո-
նութիւն :

Ցուցակին վաւերական բնագիրը
որ Տրէյֆիլս զրկած է Շուարձքօրէ-
նին , այդ զինուորական կցորդ զրկե-
րէ :

է եղեր իր վեհապետի որ Ալմանացի-
ներին Ֆրանսայի մէջ ունեցած լրտե-
սական կազմակերպութեան գործողի-
անձամբ գրադելով , այդ թղթի լու-
սանցքին վրայ նշանակել է այն հրա-
հանգներ որոնք հարկ կը համարէր
Շուարձքօրէնին տալ , իրեն հետեանք
Տրէյֆիլսի հաղորդածին : Այդպէս
վրան ծանօթութիւններ նշանակուած
թուղթը վերադարձուել է Փարիզ
ուր Ֆրանսական պատերազմական
նախարարութեան պաշտօնեայնե-
րէ մին գողցել է զայն :

Դիւրահասկնալի է թէ ի՞նչպէս նե-
ղը մնացած էր Ֆրանսական կառավա-
րութիւնը որ կուզէր պատժել մատ-
նիչը բայց չէր ուզեր որ երկրին ար-
տաքին խառնակութիւններ վտան-
գին ենթարկուի : Ժամանակ մը վա-
րանման մէջ մնացին : Պատերազմական
նախարար զօրավար Մէրսիէ կուզէր
դատել քաշիւ Տրէյֆիլսը , իսկ արտա-
քին գործերի նախարար Տ. Հանթօթ-
զիւանագիտական նկատումներով կը
հակառակէր դատ բացուելուն :

Փարիզի արմատական դեսպան Մէօնս-
թէր կոմս իր վեհապետի հրամանովը
գիմում ըրաւ նախ Հանրապետու-
թեան նախագահ Տ. Ֆադիմիւր-Բէրի-
էին որ գործին բոլոր մանրամասնու-
թիւններին տեղեակ չէր և յետոյ Տ.
Հանթօթին և պահանջեց որ Ֆրանսա-
կան կառավարութիւնը լրագրիչներին
հաղորդուած կիսապաշտօնական զե-
կոյցով մը յայտարարէ թէ Ալմանիա
խառնուած չէ Տրէյֆիլսի գործին մէջ :

Ահա այդ ատենն է որ Մէրսիէ զօ-
րավարը , Տիւբիլիի նախարարութեան
մէջ գտնուող իր պաշտօնակիցներէ
գտնէ մի քանիներին հետ համաձայ-
նութեամբ , բուն վաւերական ցանկի
բնագրին կեղծը շինել է , այնպէս որ
առանց անպատշաճութեան կարելի
լինի ներկայացուել պատերազմական
ատենին , որովհետեւ բնագրին նմանու-
թեամբ շինուած այդ ցանկի վրայ Ալ-
մանիայի կայսրի նշանակած ծանօթու-
թիւններին հետք չկայ :

Այդ նպատակով վաւերական ցան-
կի լուսանկարն առել , քիչէին վրայէն
շնորհ են վիշէլմ Բի ձեռքով գըր-
ուածները և այդպէս լուսանկարով
առնուածը յետոյ իրեն օրինակ գոր-
ծածուել է բնագիր ցանկին նմանու-
թեամբ կեղծ մը շինելու համար : Այդ
կեղծ ցանկը էսթէրհազիի գրչէն ե-
լած է և այդ աշխատանք իրեն յանձ-
նարարել է Սանտէր զնդապետը :

Էսթէրհազի որի գրութիւնը շատ
կը նմանէր Տրէյֆիլսի գրիւն , լուսա-
նկարուած ցուցակին վրայէն արտա-
գրեց բարակ թուղթի մը վրայ որ
Տրէյֆիլսն ամբաստանելու համար
ներկայացուած ցուցակն է :

Բայց Մէրսիէ զօրավարը վիշէլմ
կայսրի ձեռագիր ծանօթագրութիւնը
քիչէին վրայէն շնորհ առաջ , մէկ
հատ փորձ մը քաշիւ տուած էր որ
իրեն քովը պահած է . երբ բոլորովին
նեղը մնար , այդ վաւերագիր մէջտեղ
պիտի հանէր և այդ պիտի լինէր այն
լախմախի լախտի հարուածը որով
Տրէյֆիլսն սպառնացեր էր պատե-
րազմական նախկին նախարարը , Ռէ-

նի դատավարութեան սկսուելու միջո-
ցին :

Իսկ ցուցակի վաւերական բնագի-
րը , երբ Տ. Մէօնսթէր իմացաւ թէ
Ֆրանսական կառավարութիւնը զայն
գողցել է իրմէ , պահանջեց իսկոյն ի-
րեն վերադարձուել , սպառնալով որ
հակառակ պարագային մէջ անմիջա-
պէս կը մեկնի Ֆրանսաէն :

Ֆրանսական կառավարութիւնը ,
պատերազմի տեղի չտալու համար ,
արմատական դեսպանին ուղածը տուաւ
Եւ որովհետեւ հիմա ալ անկարելի է
վաւերական օտոյգ բնագիրը ներկա-
յացուելով ապացուցանել Տրէյֆիլսի
մատնութիւնը , արմատական կառավա-
րութիւնը Տ. տը Պրիւզի բերանով մի-
քանի անգամ ուրացաւ Տրէյֆիլսի
հետ յարաբերութիւններ ունեցած
լինելը :

Այս ամենքի եզրակացութիւնը սա
է որ Տրէյֆիլս մատնած է , բայց իր
յանցանք չկրնար ապացուցուիլ վա-
ւերական բնագիրներով :

Իրաւ է որ Մէրսիէ զօրավարին
քովը կայ նոյն իսկ Տրէյֆիլսի ձեռքով
գրուած ցուցակի լուսանկարուածը .
բայց պատերազմական նախկին նա-
խարարը մինչև այժմ չէ համարձա-
կած այդ վաւերագիր մէջտեղ հանելու
չափ յառաջ երթալ : Այսու ամենայ-
նիւ ազդարարած էր որ իր ապացոյց-
ներ պիտի ցոյցտար Բէնի պատերազ-
մական ատենին առջև : Վալտէքիսու-
սի կառավարութիւնը վախալով որ
այդպիսի գործողութեան մը երեսէն
կրնան արտաքին խառնակութիւններ
ծագիլ , որոնց որ արտաքին գործե-
րի նախարար Տ. Տէլքասէ երթայ
Բէթէրպուրկ , նախապէս զննելու
համար թէ Ռուսիա ի՞նչ դիրք կը
բռնէ եթէ Ալմանիայի հետ պատերազմ
մը անխուսափելի դառնայ :

Ֆրանսայի արտաքին գործերի նա-
խարարը Մուրափիէֆ կոմսին և նոյն
իսկ ցարին անձամբ բացատրեց թէ
վալտէքիսուս կալիֆէ Միլրանի նա-
խարարութիւնը ի՞նչ զգուշութիւններ
ձեռք առած է որ ներքին կամ ար-
տաքին խառնակութիւն մը չծագի
Ռէնի դատավարութեան : Մէկ կող-
մէ , ազդայնականներն ու հակասեմա-
կաններն արգելքի տակ պիտի դրուին
դատավարութեան միջոցին . միւս կող-
մէ ալ Մէրսիէ զօրավարին պիտի ազ-
դարարուի որ վիշէլմ կայսրին ան-
ձամբ միջամտութեան վերաբերեալ
խօսք մը բերնէն ելածին պէս պիտի
ձերբակալուի և դատական Բարձրա-
գոյն Ատենին պիտի յանձնուի մատ-
նութեան ամբաստանութեամբ : Բայց
միևնոյն ժամանակ պատերազմական
նախկին նախարարին և զինուորական
միւս վկայներին կը վստահացունէին
թէ կառավարութիւնը զիրենք բոլո-
րովին ազատ կը թողու պատերազմա-
կան ատենին առջև վկայութիւններ
տալու և մի առ մի առաջ բերելու այն
բարոյական ապացոյցներ որոնք նոյն-
չափ լուրջ են որչափ բազմաթիւ և ո-
րոնք ամբաստանող կողմը կը ներկա-
յացունէ Տրէյֆիլսի դէմ :

Յարն անձամբ վստահացուց Տ.Տէլ-
քասէին որ եթէ պատերազմի ծագու-

մէն խուսափելու համար Ֆրանսայի ը-
րած բոլոր ջանքերին հակառակ , Ալ-
մանիա այնպիսի դիրք մը բռնէ որ
պատերազմն անխուսափելի դառնայ ,
Ռուսիա իրեն օգնութեան պիտի հաս-
նի : Երկու կառավարութիւններին մի-
ջև համաձայնութիւն գոյացաւ որ եթէ
Մէրսիէ զօրավարը յայտնութիւններ
ընելով դժուարութիւններ ծագեցունէ
Ալմանիայի կողմէն , պատերազմական
նախկին նախարարը ձերբակալուելով
մէջտեղ , միևնոյն ժամանակ պիտի ըս-
կաուի զօրաբանակը շարժման վիճակի
մէջ զննել որպէսզի պատրաստ գտնուի
արմատական զօրաբանակները յետ մը-
ղելու եթէ պատահի որ արշաւանք
մ'ընեն Հանրապետութեան երկրին
վրայ :

Տ. Տէլքասէ փարիզ վերադարձաւ
օգոստ. 11ին , երեկոյեան ժամը 11ին :
Օգոստ. 12ին , առաւօտեան ժամը 4ին ,
Տ. Տէրուլէտ ձերբակալուեցաւ և ազ-
գայնական ու հակասեմական գրգռիչ-
ներէն մաս մը բանտարկուեցան :
Նոյնպէս օգոստ. 12ին , զօրավար Մէր-
սիէ սկսաւ իր վկայութիւն տալ Ռէնի
պատերազմական ատենին առջև և
Տրէյֆիլսին սաստիկ մեղադրելով մէկ-
տեղ զգուշացաւ վաւերական բնագիր
ցուցակին նկատմամբ ունէ այնպիսի
յայտնութիւն ընելէ ինչպէս կը վախ-
ցուէր :

Միևնոյն թուականին , Ալբան լեռ-
նի զինափորձներ ընդմիջուեցան և
այն զինափորձներ որոնց պիտի մաս-
նակցէին ուրիշ զօրաբանակներ , յե-
տաճգուեցան :

ՕՏԱՐ ՄԱՄՈՒԼԻ ԿԱՅՈՒԹԻՒՆԸ

Ինչպէս որ Journal des Débats ալ
չատ լաւ կը բացատրէ , Ֆրանսայի մէջ
կը կարծէին թէ Ռէնի դատավարու-
թեան ատեն օտար մամուլը պողարիւ-
նութեամբ պիտի դիտէր այդ խնդիրը
որ իրը չէր և չափով պիտի խօսէր ա-
նոր վրայ : Բայց դժբաղդաբար շատ
տարբեր դիրք մը բռնեց : Մինչդեռ
ի Ֆրանսա մենք տակաւին տարբեր
կարծիքներ ունինք Տրէյֆիլսի յան-
ցաւորութեան կամ անմեղութեան
վրայ , օտար մամուլը մէկ կողմի վրայ
կը ծանրանայ , Ֆրանսական զօրավար-
ներու վրայ կիցնայ արտասովոր վա-
րագութեամբ մը : Իր թղթակիցները
կը քննադատեն մեր զնդապետները
ամենայն կոշտութեամբ և անոնց դէմ
կը գործածեն ամեն ինչ որ կը հրա-
տարակուի յիշափոխական և անիշխա-
նական թերթերու մէջ : Այդպէս կը
կարծեն պաշտպանել արդարութիւնը ,
իրաւունքը , ճշմարտութիւնը : Իրենց
հայրենիքի մէջ քիչ զգուշութիւն ի
գործ կը զննեն և հոգ կը տանին կա-
ռավարութեան և հայրենիքի էական
չահերը պաշտպանելու : Ահաւասիկ թէ
ի՞նչ կըսէ «Ժուռնալ տէ Տէպա» .

«Ֆրանսան այնպիսի երկիր մըն է
ուր արդարութեան և արդարադիր-
կան խնդիրները աւելի մեծ կարեու-
րութիւն ունին քան և ոչ մի տեղ :
Աշխարհիս մէջ չկայ ազգ մը ուր այս
կարգի խնդիր մը այնչափ ծաւալ առ-
նէր որքան Տրէյֆիլսի խնդիրը մեր

երկրին մէջ : Այս առատաձեւական
բնատուր ձիւքը Ֆրանսայի պատիւ է
որուն շատ անգամ ինքը նահատակ
կըլլայ : Օտարականները կը զեղծա-
գործեն զայն : Ինքզինքնին արգարու-
թեան և ճշմարտութեան պաշտպաններ
կանուանեն և անոր ջատագովորները
ամբողջ տիեզերքի մէջ : Մենք իրենց
կըսենք. «Թողուցէք մեզի մեր գոր-
ծերը, մենք գիտենք թէ ի՞նչ է ար-
գարութիւնը կամ ճշմարտութիւնը :
Այդ մասին Ֆրանսան ցոյց տուած է
իր հոգատարութիւնը : Ձեր երկիրը
գիտէք, դուք ալ խնդիրներ ունիք,
հակեցէք ձեր գործերուն : Ձեր ան-
կարգ միջամտութիւնը մեր գործերու
մէջ պիտի վնասէ թերեւս այն բանին
զոր պաշտպանել կուզէք» :

A. Saissy եւ Միկիլ Ս. Դասիք Բեկ

ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԻ ԼՈՒՐԵՐ

Հիւսիսային Պոնտիֆի մէջ յեղափոխա-
կան լուրջ շարժում մը սկսած է աւելս-
տրիական կառավարութեան դէմ : Գիւ-
ղացիները շատ տեղեր մերժեցին են տուր-
քերը վճարել և բռնի ուժով դիմադրեցին
են հարկահաններին : Քաղաքական գոր-
ծիչներ եռանդով կը մասնակցին այդ
շարժման և գիւղացիները կը գորգոեն
դիմադրութեան :

— Շանկային կը հեռագրեն անգլիա-
կան լրագրողներին թէ յիմարութեան նը-
շաններ կերակին Ձինաստանի կայսրին
վրայ :

— Պուլքէի սերպական դեպքան Տ.
Միքա Ժորժէվիչ պաշտօնակ էր զած է
այն պատճառով որ Միլան թագաւորա-
հայրը սպաննել փորձող Բենէդէվիչի մեղ-
սակիցները չէր կրցած գտնել Ռուսմանիայի
մէջ :

— Սերպերի արմատական կուսակցու-
թեան ամենանշանաւոր անդամներէ մին,
նախկին նախարար Տ. Նիքոլիչ, պարտա-
ւորեցաւ Սերպիայէն հեռանալով արտա-
սահման ապաստանիլ. նոյնպէս և Տ. Մի-
չէլ Վուլիչ և զօրավար Կրուիչ :

— Պուլկարական և ռուսական կա-
ռավարութիւններն իրենց միջև պայմա-
նագիր մը կնքեցին Սոֆիա-Լա Մովիտ
ք. Ժ. և Թըն Մակիւրէյէ-Պուլքէյ ք. Ժ. ի
միացման համար, Դանուբի մէջ եզրէն
միւս եզրը փոխադրութեան համար չո-
ղենաւների յատուկ երթևեկութիւն մը
հաստատելով, որով Սոֆիայէն Պուլքէյ
ճանապարհութիւնը 15 ժամէն պիտի կա-
տարուի. մինչդեռ այժմ 41 ժամ կը տևէ
որովհետև Պէլլիապէն և Երկաթեայ
Դուռներէն անցնել պէտք է :

ԾԱՆՈՒՅՈՒՄՆԵՐ

ՀՐԱՏԱՐԱԳՈՒԹԻՒՆՆԵՐ Մ. ՓՈՐՓՈՒԳԱԼԵԱՆԻ

Մ. Փորթուգալեանի հրատարա-
կած գիրքերին վրայ մասնաւոր զեղչ
կը լինի Պարսկաստանի Հայերին հա-
մար որոնց կը շրջակի փակագծի մէջ
նշանակուած գիներովն :

Ա. ՀԱՅ ԳԻՒԹԱՅՆՈՒՆԻ ՄԸ (Մպառած)

Բ. ՀԱՅ ԳԻՒԹԱՅՆԻ

Գ. ՍԱՂՄԱՍ ԻՍԹԱԲԵԼԻ

Դ. ԱԶԱՏՈՒԹԻՒՆ ՊՈՒԼՂԱՐԻՈՅ ԵՒ
ԿԵՆՍԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ ՊՈՒԼՂԱՐ ԱՊՏԱՄ-
ԲԱՊԵՏԱՑ (Մպառած)

Ե. ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԹՇՈՒԱԴՆԵՐԸ. — (Հայաս-
տանցիների պանդխտութեան տխուր
հետեւանքների և էկ փոքրիկ պատկերը
կը ներկայացունէ վիպական կերպով.)
Գին (90 սանթիմ.) 1 ֆրանք 20 սանթիմ.

Զ. ԳԱՄԱՆ ԳԱՌԻՊԱ — ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ
ԸՆԹԵՐՑԱՐԱՆ յետ այլաբեցեալ աւարտե-
լու (Մպառած)

Է. ԼԻՆԶԻ ՕՐԵՆՔԸ ՅԱՃԿԱՀԱՅԱՍՏԱՆԻՄ.
(Մպառած)

Ը. ԹԻՒՐԻՔԻԱԻ ՀԱՅԵՐՆ ԵՒ ԻՐԵՆՑ ԴՐԱ-
ՑԻՆԵՐ (Թիւրքիայի Հայերին և իրենց
դրացի ազգերի վրայ վիճակագրական
և ցեղաբանական ամփոփ և հետա-
քըքրաշարժ տեղեկութիւններ կը պա-
րունակէ : Թիւրքահայաստանի մէջ բը-
նակող այլ և այլ ազգերէ բնակիչների
թուին բաղդատական մէկ ցուցակն
ալ կցուած է տետրակին վերջը.) Գին
50 սանթիմ (35 սանթիմ) :

Թ. «ԱՐՄԵՆԻԱ» ԹՈՒՇԱՐԱՐ (Արմենիայի
Ա տարեշրջանի թիւերը այժմ բոլորու-
մին պառած և միեւնոյն ժամանակ
շատերի հետաքրքրութեան առարկայ
դարձած լինելով, այդ շրջանի էջ Մ
Փորթուգալեանի գրած առաջնորդու-
յոցուածներէն գէթ 30ի չափ ամփոփ-
ւած են Յուլարարի մէջ որ ութամե-
սիւրքով 124 երեսներէ կը բաղկանայ)

(1 ֆրանք) 1 ֆր. 40 սանթիմ
Ժ. ՎՐԵԺ (Պուլկարի մէջ Թիւրքերի
արած բարբարոսութիւններէն մի փոք.

բիկ պատկեր կը ներկայացունէ և ցոյց
կուտայ թէ Պուլկարներն ինչպիսի մի.
ջոցէն դիմած են իրենց վրէժ լու-
ծելու համար) : (15 սանթիմ) 20 սանթիմ.
ԺԱ. ԹՈՒՄԱՅ ԲՈՅՐԱՐԻՍ (Յունաստանի մէջ
Թիւրքերի արած բարբարոսութիւն.
ներէն մի փոքրիկ պատկեր կը ներկա-
յացունէ և ցոյց կուտայ թէ Յոյներն
ինչպիսի միջոցների դիմած են իրենց
վրէժ լուծելու համար) : (0,15 սանթիմ)
20 սանթիմ :

ԾԱՆՈՒ ԳԻՐՔԵՐ

Արմենիայի խմբագրատան մէջ
ծախու կը գտնուին հետեւեալ գիր-
քերը որոնց առջեւ նշանակուած գի-
ներին մէջ հաշուուած է նաեւ զրկե-
լու փոստի ծախքը :

Ծրարները ապահովագրուած
(recommandé-registré) ստանալ ու-
զոյնները պէտք է որ ամեն մէկ ծրա-
րի (մինչեւ 2 քիլո) համար 25 սանթիմ
ապահովագրութեան ծախքը վճարեն :

ՄԻ ՊՈՒԼԿԱՐ ՀԱՅՐԵՆԱՍԻՐ
(ԶԱԲԱՐԻՍ ՍԹՈՂԱՆՈՎ)

ՅՐԱՆՍԵՐԵՆԷ ԹԱՐԳՄԱՆԵՑ

ՄԻՐՏԻՑ ԳՈՐԹՈՒԳԱԼԵԱՆ

1894

Պուլկարի անկախութեան հե-
րոսներէ մէկին, Չաքարիա Սթոյա-
նովի, որ իր ընդունակութեան շնոր-
հով յաջողեցաւ մի լեռնաբնակ գիւ-
ղացի հովուի պարզ վիճակէն հետզ-
հետէ արհեստաւոր, վարժապետ, յե-
ղափոխական գործիչ, խմբագրապետ
և վերջապէս ազատ Պուլկարի և Կ-
գային ժողովի նախագահ դառնալ,
խիստ հետաքրքրաշարժ կենսագրու-
թիւնն է, ուր ուշադրութեան արժանի

տեղեկութիւններ կան նաեւ Պուլկա-
րիան թիւրքի լուծէն ազատելու աշ-
խատող պուլկար հայրենասէր յեղա-
փոխականների գործունէութեանը մա-
սին : Սկիզբը դրուած է նաեւ հեղի-
նակին, Բրոֆէսէօր Լուի Լըփէի, և
թարգմանչին միջեւ եղած թղթակ-
ցութիւնը այս գրքի հայերէն թարգ-
մանութեանն առթով :

Հեղինակը շատ իրաւամբ կը գրէ
իր յառաջաբանի վերջ թէ «Չար-
մանք պիտի պատճառէ ինձ եթէ ըն-
թերցողների հետաքրքրութիւնը
չարժի պետական մարդ դարձած մի
գիւղացիի այս վաւերական պատմու-
թեան վրայ» :

Գինն է փոստի ծախքով մէկտեղ
1 ֆրանք և 40 սանթիմ :

Տարածելու համար մեծ քանակու-
թեամբ առնողներին 25 % զեղչ կը
լինի :

(Պարսկաստանի Հայերին համար
1 ֆրանք է :

— ՊԻՏԱՆԻ ԳԻՏԵԼԻՔՆԵՐ.

(Թատկապէս պատրաստուած Ամերի-
կայի Միացեալ Նահանգաց Հայ գաղ-
թականներուն կեանքի, ժամանակի և
գրամի խնայողութիւն ընել տալու
հարկ եղած գիւրութիւններն ընծա-
յելու համար) : Աշխատասիրեաց
Պետրոս Ռ. Թորոսեան. Տպագր-
նիւ Երբ, Էլիաս Խալաւ և ընկ. 1897 :
Ամերիկա գնացող Հայերին և կամ
արդէն հոն գտնուողներին համար շատ
կարեւոր գիրք է : Գինն է 1 ֆրանք
և 25 սանթիմ :

ԻՄ ՀԱՅՐԱՍՊԱՆ ԸՆԿԵՐԸ

(Կ. ՊՈԼՍՈՑ ՀԱՅՈՑ ԿԵՆՔԷՆ ԱԻՆՈՒԱԻ
ՄԻ ԻՐԱԿԱՆ ՎԷՊ)

ԳՐԵՑ ԱՊԼԱՐԱՐԻՊ

Այս հետաքրքրաշարժ գրուած կը
ներկայացունէ ընտանեկան տխուր
պատկերներէ մին ուր կը տեսնուի թի-
անբարոյական մի հայր իւր ապական.
ուած վարքուբարքով որչա՞փ չարիք-
ների պատճառ դարձած է և վերջ է
վերջոյ ինք ալ իւր որդու ձեռքով
սպաննուած և անհետացած է աշ-
խարհէ : Գին 1 ֆրանք, (75 սանթիմ) :

Արտուր Հայաստանի կամ Տե-
ղեկագիր Բալուայ, Բարբերու,
Չարսանճագի, Ճապաղուրի և Եր-
զնկայու : Յաւելուած ըստ խնդրա-
նաց ազգասիրաց «Խիզան գաւառ» :
Աշխատասիրեաց Պոյոս Ծ. Վ. Նա-
թաւեան. 2 ֆրանք :

ԼՈՒՍԻՆԵԱՆ ՍՐԵԱԶԱՆԻ ՊԱՏԿԵՐԸ

Տաճկական բռնութեան նահատակ
եղող Խորէն Նարպէյ-Լուսինեան Սըր-
բազանի պատկերը ընտիր թղթի վը-
րայ տպուած կը ծախուի Արմենիայի
խմբագրատունը : Գինն է 65 սան-
թիմ, փոստի ծախքը խմբագրատու-
նէն վճարուելով :

ԺԲ

ՀՐԱՏԱՐԱԳՈՒԹԻՒՆ Մ. ՓՈՐՓՈՒԳԱԼԵԱՆԻ

ՆՄՈՑՇՆԵՐ

Մ. ՓՈՐՓՈՒԳԱԼԵԱՆԻ

ԳՐԱՐ ՈՏԱՆԱԻՈՐՆԵՐԷՆ

Մ. Փորթուգալեանի գրած հայրե-
նասիրական ոտանաւորներէ մի քանի
ամփոփուած են այս տետրակի մէջ իւ-
րեւ նմոյշներ զանազան քաղաքների
մէջ և զանազան տպաւորութիւնների
տակ իւր երբեմն գրած ոտանաւորների
որոնք ժամանակին հրատարակուած չի
լինելով կորսուած են այժմ : Այն մի
քանի ոտանաւորներ որոնք իւրեւ նմոյշ
ամփոփուած են այս տետրակի մէջ,
ցիր և ցան կը գտնուին Կ. Պոլիս տը-
ղագրուած ազգային երգարանների
մէջ՝ որոց վերստին տպագրութիւնն
վաղուց արդէն արգիլուած է, և Ասիա
և Արմենիա լրագիրներին մէջ : Նմոյշների
մէջ փոքրիկ տեղեկութիւններ տըր-
ւած են նաեւ թէ այդ ոտանաւորներ
ինչ տպաւորութիւնների տակ ներշն-
չուելով գրուած են : Գին (10 սանթիմ
15 սանթիմ) :

ՀԱՅ ԼՐԱԳՐՈՒԹԵԱՆ
ՀԱՐԻՒՐԱՄԵԱՑ (1794-1894)
ՅՈՐԵԼԻՆԻ ՊԱՏԿԵՐԸ

Հայ ազգին մէջ լրագրի սկզբնաւո-
րութեան դարադարձին առթով 1894
թուականին հրատարակուած այս միա-
ծալ գիրքով և լուսատիպ (phototypi-
que) չքեղ պատկերի մեծութիւնն է
50×35 հարիւրորդամէթր և տպուած
է 70×45 հարիւրորդամէթր քարտու-
նի (carton) վրայ այլ և այլ բնագրով
Մէյտեղը գրուած է հայ լրագրու-
թեան հիմնադրին, Տ. Թարութիւն
Գէնյ. Շմաւոնեանի, պատկերը և բո-
լորտիքը՝ 1894ին հայերէն լեզուով
հրատարակող բոլոր լրագիրները,
անոնց գրէթէ ամենքի խմբագրապետ-
ների պատկերներով :

Գինն է 4 ֆրանք, ճանապարհա-
ծախքը մէկտեղ հաշուած. իսկ Պարս-
կաստանի համար 2 ֆրանք և 50
սանթիմ :

Գալեկքիստանի Հ. Գ. — Պատմու-
թիւն Հայ լրագրութեան ի սկզբանէ
մինչև մեր ժամանակը. Հատոր Ա.
1794-1860 : Մէկ լուսատիպ պատկե-
րով : Գինն է, ճանապարհածախքով
մէկտեղ, 2 ֆր. և 50 սանթիմ :

Վերագրեալ թէ՛ պատկերը և թէ՛
գիրքը կարելի է ստանալ Արմենիայի
խմբագրատունէն, արժէքը կանխիկ
զրկելով :

ՏԵՕՐԷՆ-ԻՄԲԱԳԻՐ

Մ. ՓՈՐՓՈՒԳԱԼԵԱՆԻ

ՄԱՐՍԵԼ

Հայերէն տպարան Մ. Փորթուգալեանի

Le Gérant : François CARRIERE

Imp. M. Schickler, 9, Quai du Canal, Marseille.